09/07/2022

Επίσκοπος Λήδρας: «Ο Μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός ήταν ένας άνθρωπος με “πλατιά” καρδιά με κέντρο της το Χριστό»

/ Συνεντεύξεις

Με αφορμή το μνημόσυνο του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού, ο οποίος μαρτύρησε -σαν σήμερα, ημέρα Σάββατο- στις 9 Ιουλίου του 1821, κατά την Ελληνική Επανάσταση, ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Λήδρας και Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Μαχαιρά στην Κύπρο κ. Επιφάνιος

μίλησε για το βίο του και τα σύγχρονα διδάγματά του αποκλειστικά στο Πρακτορείο «Ορθοδοξία» (ope.gr).

Ακούστε τα όσα ανέφερε στην τηλεφωνική συνέντευξη με τον δημοσιογράφο του ope.gr Αντώνη Μακατούνη:

“Ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός γεννήθηκε στο Στρόβολο το 1756. Από πολύ μικρή ηλικία εισήλθε στην Ιερά Μονή Μαχαιρά και έγινε δόκιμος. Την εποχή εκείνη αλλά και μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα, παιδιά πήγαιναν στα μοναστήρια από πολύ μικρή ηλικία. Φυσικά αυτό το φαινόμενο υπάρχει και σε διάφορους παλαιούς Αγίους όπως τον Άγιο Σάββα” αναφέρει αρχικά και μεταξύ άλλων ο Θεοφιλέστατος.

Εν συνεχεία αφού ο Θεοφιλέστατος σημειώνει τις εγκύκλιες σπουδές της μεγάλης μορφής της Εκκλησίας της Κύπρου, τη χειροτονία του σε διάκονο αλλά και τα 19χρόνια του στη Μολδοβλαχία, συμπληρώνει για την περίοδο που ανέλαβε Αρχιεπίσκοπος Κύπρου εν έτει 1810,”Από τον Ιούλιο (σ.σ. του 1810) ο Κυπριανός χειροτονείται 30 Οκτωβρίου και αυτό είναι σημαντικό.

Ενώ είχε την άδεια του Οικουμενικού Πατριαρχείου δεν προχωρά στη χειροτονία από σεβασμό στον προηγούμενο Αρχιεπίσκοπο. Μετά που μαθεύτηκε η εκδημία του Αρχιεπισκόπου Χρυσάνθου που ήταν γηραιός και είχε προβλήματα υγείας και εκοιμήθη στην Εύβοια αρχές Σεπτεμβρίου. Τότε παρεδόθη ο Κυπριανός στο θέλημα του Θεού και στη βουλή του λαού και προχώρησε στη χειροτονία”.

Ακολούθως αφού ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Λήδρας και Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Μαχαιρά στην Κύπρο κ.Επιφάνιος αναφέρεται με έκδηλη συγκίνηση στο μαρτύριο του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού, προσθέτει για τα διδάγματά του τη σύγχρονη εποχή, μεταξύ άλλων, “Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός ήταν ένας άνθρωπος με ”πλατιά” καρδιά με κέντρο της το Χριστό. Οι κρυπτοχριστιανοί τον είχαν Προστάτη.

Σε πολλές αναφορές στις επιστολές του λέει να έχουμε εμπιστοσύνη στον Θεό, να προσευχόμαστε, να παρακαλούμε για έλεος. Όταν γράφει τις εγκυκλίους του και μιλά στους ανθρώπους έχει ως κέντρο του στη ψυχή και την καρδιά του την αγάπη του στον Θεό, αλλά και την αγάπη στον πλησίον. Στο κύκνειο άσμα του στην τελευταία του εγκύκλιο συμβουλεύει σαν τελευταία παρακαταθήκη ότι πρέπει να έχουν μεταξύ τους αγάπη”.

Ο βίος

Ο Κυπριανός (Στρόβολος, 1756 – Λευκωσία, 9 Ιουλίου1821) ήταν αρχιεπίσκοπος της Κύπρου και εθνομάρτυρας κατά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.Στις 9 Ιουλίου του 1821 εκτελέστηκε από τους Τούρκους δι’ απαγχονισμού μαζί με άλλους τρεις επισκόπους που καρατομήθηκαν. Θεωρείτο ιεράρχης με πλατιά αντίληψη, δυναμική προσωπικότητα αλλά και με ευρεία μόρφωση.

Παιδική ηλικία και σπουδές

Ο Κυπριανός γεννήθηκε στον Στρόβολο το 1756.Παραμένει άγνωστο το επίθετο του πατέρα του καθώς και το κοσμικό όνομα του Κυπριανού.

Σε νεαρή ηλικία εισήλθε ως δόκιμος μοναχός στη Μονή Μαχαιρά, όπου έλαβε τη στοιχειώδη παιδεία και χειροτονήθηκε διάκονος το 1783. Αργότερα, το 1784,μετέβη στη Μολδοβλαχία ως ακόλουθος του αρχιμανδρίτη της μονής, Χαράλαμπου στα πλαίσια του ταξιδιού του τελευταίου με σκοπό την εύρεση οικονομικής βοήθειας για την αντιμετώπιση των μεγάλων χρεών που αντιμετώπιζε τότε το μοναστήρι.

Εκεί χειροτονήθηκε ιερέας[6] και προσελήφθη ως εφημέριος του Ηγεμονικού ναού. Έτσι παραμένοντας στη Μολδοβλαχία, σπούδασε θεολογία και φιλολογία στην Αυθεντική Ακαδημία Ιασίου με τη βοήθεια του ηγεμόνα Μιχαήλ Σούτσου.

Επιστροφή στην Κύπρο

Από τη Μολδοβλαχία ο Κυπριανός επέστρεψε στην Κύπρο το 1802 μαζί με τον Χαράλαμπο έχοντας πετύχει πλήρως την αποστολή τους. Στη συνέχεια ο Κυπριανός ανέλαβε την διαχείριση των κτημάτων της Μονής στο Στρόβολο όπου ευδόκιμα εργαζόμενος, κέρδισε την εκτίμηση των προεστών της Λευκωσίας οι οποίοι και συν ηγόρησαν στον αρχιεπίσκοπο Χρύσανθο την πρόσληψή του ως οικονόμου της Αρχιεπισκοπής.

Από τη θέση αυτή ο Κυπριανός επέδειξε ιδιαίτερο ζήλο, αναπτύσσοντας ταυτόχρονα και ικανή πολιτική σκέψη. Ειδικότερα, όταν το 1804 επαναστάτησαν οι Τούρκοι της Κύπρου καταλαμβάνοντας τη Λευκωσία και προβαίνοντας σε σφαγές των Ελλήνων και σε κακοποίηση του αρχιεπισκόπου, μεσολάβησε από κοινού με τους προξένους της Γαλλίας, της Βρετανίας και της Ρωσίας, Pegnault, Περιστιάνη και Καλημέρη, στις διαπραγματεύσεις των σουλτανικών στρατευμάτων με τους στασιαστές, οι οποίοι τελικά παρέδωσαν τη Λευκωσία στα κυβερνητικά στρατεύματα, τα οποία στη συνέχεια, παραβαίνοντας τη συμφωνία που είχαν συνάψει, έσφαξαν τους εξεγερμένους.

Η στάση του Κυπριανού δεν συνέβαλε μόνο στην καταστολή της εξέγερσης, αλλά ανύψωσε και την ισχύ του αρχιεπισκόπου, ενώ σύμφωνα με Άγγλο περιηγητή που έγραψε υπό το ψευδώνυμο Al. Bej, ο Κυπριανός «υπήρξεν ο σωτήριος άγγελος του έθνους».

Αρχιεπίσκοπος της Κύπρου

Η χειροτονία

Το 1809, ο Κυπριανός χειροτονείται επίσκοπος και στις30 Οκτωβρίου του 1810 αναλαμβάνει αρχιεπίσκοπος διαδεχόμενος τον υπέργηρο Χρύσανθο που απεβίωσε εξόριστος στην Χαλκίδα.

Η αντικατάσταση του Χρυσάνθου από τον Κυπριανό είχε δρομολογηθεί από νωρίτερα, ένεκα όμως της άρνησης του πρώτου να παραιτηθεί από τη θέση του αρχιεπισκόπου δημιουργήθηκε ανωμαλία στην Εκκλησία της Κύπρου, με την αντιπολίτευση του Χρυσάνθου – σημαντικό στέλεχος της οποίας ήταν και ο Κυπριανός – να απευθύνεται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και την Υψηλή Πύλη.

Αποτέλεσμα των διαβημάτων ήταν η εξορία του Χρυσάνθου με απόφαση της Υψηλής Πύλης και η ανάρρηση του Κυπριανού στον αρχιεπισκοπικό θρόνο[14]. Η ιδιάζουσα κατάσταση στην Εκκλησία της Κύπρου διήρκεσε μέχρι τον θάνατο του Χρυσάνθου στην εξορία.

Ποιμαντικό έργο

Το 1812 ο Κυπριανός χρηματοδότησε την ίδρυση της «Ελληνικής Σχολής» (νυν Παγκύπριο Γυμνάσιο) στη Λευκωσία κοντά στην Αρχιεπισκοπή. Παράλληλα, εξέδωσε εγκύκλιο με σκοπό την καταπολέμηση της επιδημίας της ακρίδας που είχε τέτοια πληθυσμιακή αύξηση εκείνη την εποχή στην Κύπρο σε σημείο να απειλεί άμεσα την αγροτική παραγωγή του νησιού.

Συγκεκριμένα, μέσω της εγκυκλίου, καυτηρίασε τις λαϊκές δοξασίες που ήθελαν τις ακρίδες αθάνατες και ταυτόχρονα παρακινούσε το ποίμνιό του να μην περιμένει την εκ θαύματος εξολόθρευση του εντόμου αλλά να αναλάβει δράση.

Το 1815 προέβη μέσω έτερης εγκυκλίου σε καταδίκη του Ελευθεροτεκτονισμού, ενώ το1820 δώρησε 6000 γρόσια για την ανέγερση σχολής στη Λεμεσό.

Μύηση στη Φιλική Εταιρεία

Προεπαναστατικά, η Φιλική Εταιρεία είχε στείλει απεσταλμένους της Κύπρο που

γνωστοποίησαν στον Κυπριανό και τους υπόλοιπους ιεράρχες τη δρομολογημένη επανάσταση, τελικά όμως αποφασίστηκε να μην εμπλακεί η Κύπρος στον ένοπλο αγώνα, καθώς η γεωγραφική της θέση καθιστούσε κάθε τέτοια σκέψη απαγορευτική. Έτσι, αποφασίστηκε η συμβολή του νησιού να περιοριστεί στην υλική βοήθεια, την οποία εγγυήθηκε ο Κυπριανός.

Εκ του παραπάνω διαφαίνεται ότι ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός ήταν Φιλικός, πλην όμως η ημερομηνία μύησής του και η ταυτότητα του μυητή παραμένουν άγνωστες. Αλλά και σχετική αλληλογραφία εκ μέρους του δεν βρέθηκε, που σημαίνει πως ο ίδιος κατέστρεψε ή απέκρυψε οτιδήποτε σχετικό. Ωστόσο, το 1820, φιλοξενεί τον Φιλικό Δημήτριο Ίπατρο και του υπόσχεται οικονομική βοήθεια για την επανάσταση των Ελλήνων.

Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, ο Αντώνιος Πελοπίδας(υπό τις διαταγές του), μετέβη στην Κύπρο, ως απεσταλμένος του Αλέξανδρου Υψηλάντη για να παραλάβει την εισφορά του αρχιεπισκόπου.

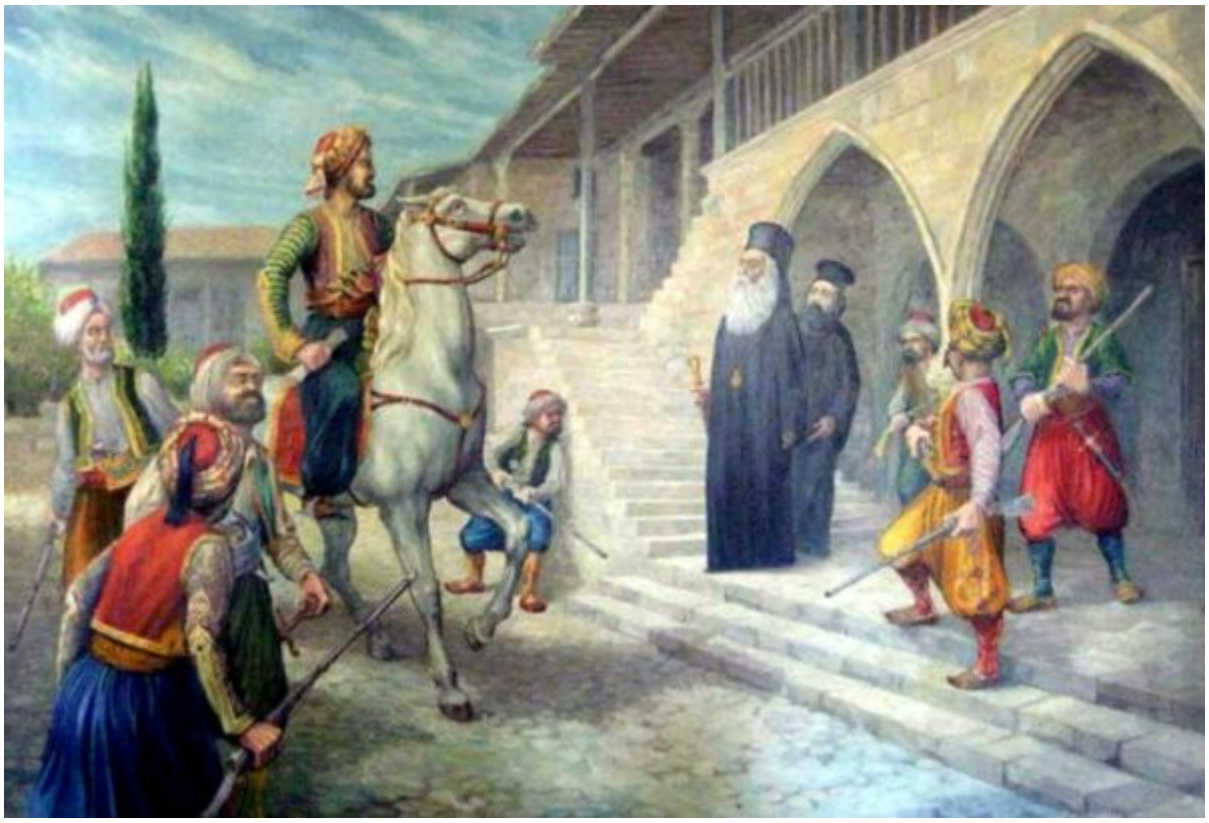

Έχει σωθεί ένα γράμμα του Αλέξανδρου Υψηλάντη στον Κυπριανό, το οποίο αναφέρει τα εξής:

Μακαριώτατε και φιλογενέστατε Δέσποτα, Ο φιλογενέστατος κύριος Δημήτριος Ίπατρος με εβεβαίωσε περί της γενναίας συνεισφοράς, την οποίαν η υμετέρα Μακαριότης υπεσχέθη προς αυτόν διά το Σχολείον της Πελοποννήσου. Όθεν, ως

γενικός έφορος του Σχολείου τούτου, κρίνω χρέος μου απαραίτητον να ευχαριστήσω την Υμετέραν Μακαριότητα και να την ειδοποιήσω ότι η έναρξις του Σχολείου εγγίζει.

Διά τούτο λοιπόν στέλλω εξεπίτηδες τον κύριον Αντώνιον Πελοπίδαν, άνδρα ενάρετον, φιλογενή και πάσης πίστεως άξιον διά να την βεβαιώσω και διά ζώσης φωνής την όσον ούπω ανέγερσιν του ιερού τούτου καταστήματος: Άς ταχύνη λοιπόν η υμετέρα Μακαριότης να εμβάση τόσον της υμετέρας Μακαριότητας τας συνεισφοράς, όσον και των λοιπών αυτού ομογενών, είτε χρηματικάς, είτε είναι ζωοτροφίας προς τον εν παλαιά Πάτρα της Πελοποννήσου κύριον Ιωάννην Παππά Διαμαντόπουλον, συντροφεύουσα αυτάς ή με άνθρωπον της επίτηδες ή με τον κομιστήν του παρόντος μου.

Ων δε εύελπις, ότι ή υμετέρα Μακαριότης θέλειφιλοτιμηθή να δείξη την συνεισφοράν αξίαν του μεγάλου ζήλου και πατριωτισμού Αυτής τε και όλου της του ποιμνίου, εξικετεύω τας μακαρίους Αυτής ευχάς και μένωμε βαθύ σέβας της υμετέρας Μακαριότητος τέκνον ευπειθές

Αλέξανδρος Υψηλάντης

Στο παραπάνω γράμμα ο πρίγκιπας Α. Υψηλάντης ως Σχολείο της Πελοποννήσου υπονοεί την επικείμενη επανάσταση του 1821.

Σημειώνεται ότι οι Φιλικοί που επισκέπτονταν την Κύπρο φιλοξενούνταν ως μαθητές στο υπόγειο της Ελληνικής Σχολής της Κύπρου.

Ελληνική Επανάσταση του 1821

Όταν ξεκίνησε η Επανάσταση, ο Τούρκος σουλτάνος διέταξε την αφόπλιση των Κυπρίων – κάτι που έγινε χωρίς αντίσταση. Ο Κυπριανός προσπάθησε να πείσει τους Κύπριους να υπακούσουν (κάτι παρόμοιο έκανε και ο πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄) και διαβεβαίωσε τον Τούρκοκυβερνήτη, Κιουτσούκ Μεχμέτ, για την υπακοή των Ελλήνων.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, ο αρχιμανδρίτης Θεοφύλακτος Θησεύς διένειμε προκηρύξεις στη Λάρνακα, με σκοπό να ξεσηκώσει σε αγώνα τους Έλληνες της Κύπρου – κάτι που έχει καταγγελθεί από τον Τούρκοκυβερνήτη στην Υψηλή Πύλη. Ο σουλτάνος επέτρεψε στον Κιουτσούκ να συλλάβει, να δημεύσει την περιουσία και να εκτελέσει αυτούς που συμμετείχαν σ’ αυτό το κίνημα.

Απαγχονισμός και καρατομήσεις

Στις 9 Ιουλίου (ημέρα Σάββατο), κληθέντες σε συγκέντρωση στη Λευκωσία οι εκκλησιαστικοί ηγέτες και πρόκριτοι της Κύπρου από τον Οθωμανό διοικητή Κουτσούκ Μεχμέτ και κατόπιν έγκρισης από τον Σουλτάνο για μαζικές εκτελέσεις κορυφώθηκε το δράμα με τον απαγχονισμό του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού σε μια συκαμινιά στη πλατεία του Σεραγίου (σήμερα βρίσκεται στο κατεχόμενο από τους Τούρκους τμήμα της πρωτεύουσας).

Του απαγχονισμού αυτού ακολούθησε την ίδια ημέρα ο αποκεφαλισμός τριών μητροπολιτών της Πάφου Χρύσανθου, του Κιτίου Μελετίου και της Κηρυνείας Λαυρεντίου – αργότερα, στην Κύπρο έφθασαν4.000 στρατιώτες από την Αίγυπτο, οι οποίοι τρομοκράτησαν τον πληθυσμό της Κύπρου. Τα λείψανα των παραπάνω δόθηκαν την επομένη, στις Ιουλίου, ημέρα Κυριακή, σε ομάδα ιερέων, οι οποίοι τα έθαψαν στον περίβολο του ναού της Παναγίας Φανερωμένης -αργότερα, εκεί κτίστηκε μαυσωλείο, όπου φυλάσσονται μέχρι σήμερα τα οστά τους.

Οι εκτελέσεις συνεχίστηκαν ως τις 14 Ιουλίου και είχαν ως αποτέλεσμα τον θάνατο 470 ή 486 ανθρώπων – 36Κύπριοι εξισλαμίστηκαν (αν και μερικοί απ’ αυτούς επανήλθαν στη χριστιανική πίστη) και κατάφεραν να γλιτώσουν τον θάνατο. Ο Άγγλος περιηγητής John Carne που κατά την παραμονή του στην Κύπρο είχε γνωρίσει τον Κυπριανό, ανέφερε πως ο αρχιεπίσκοπος του είχε εκμυστηρευτεί πως οι τουρκικές αρχές περίμεναν μια αφορμή για να τον εκτελέσουν.

Πηγές

Γεωργίου Ι. Κηπιάδου, Απομνημονεύματα των κατά το1821 εν τη νήσω Κύπρω τραγικών σκηνών, έκδοσις δευτέρα επηυξημένη, Εν Αλεξανδρεία, 1888.

Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη, Η Κύπρος εις τον Αγώνα του 1821,Έκδοσις Ενώσεως Κυπρίων Ελλάδος, Αθήναι 1971

Χρυσόστομος, αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος, Η εκκλησία Κύπρου επί τουρκοκρατίας (1571-1878), Αθήνησι 1929.

Χρ. Παντελίδης, «Άσμα του απαγχονισμού του Αρχιεπισκόπου Κύπρου και των άλλων Μητροπολιτών κατά την Επανάστασιν του 1821», Κυπριακά Χρονικά,τομ.2 (Μάρτιος 1924), σελ.65-67